

RENGASTUSMÄÄRÄT KASVAVAT

— POIKASET JA HARVALUKUISET LAJIT KAIPAISIVAT ENEMMÄN HUOMIOTA

LAPINTIAINEN ASUSTAA LAPIN METSISSÄ VUODEN YMPÄRI.
KUVA: INA TIRRI

JARI VALKAMA

VIIME VUOSINA SUOMESSA ON RENGASTETTU VUOSITTAIN YLI NELJÄNNESMILJOONA LINTUA.

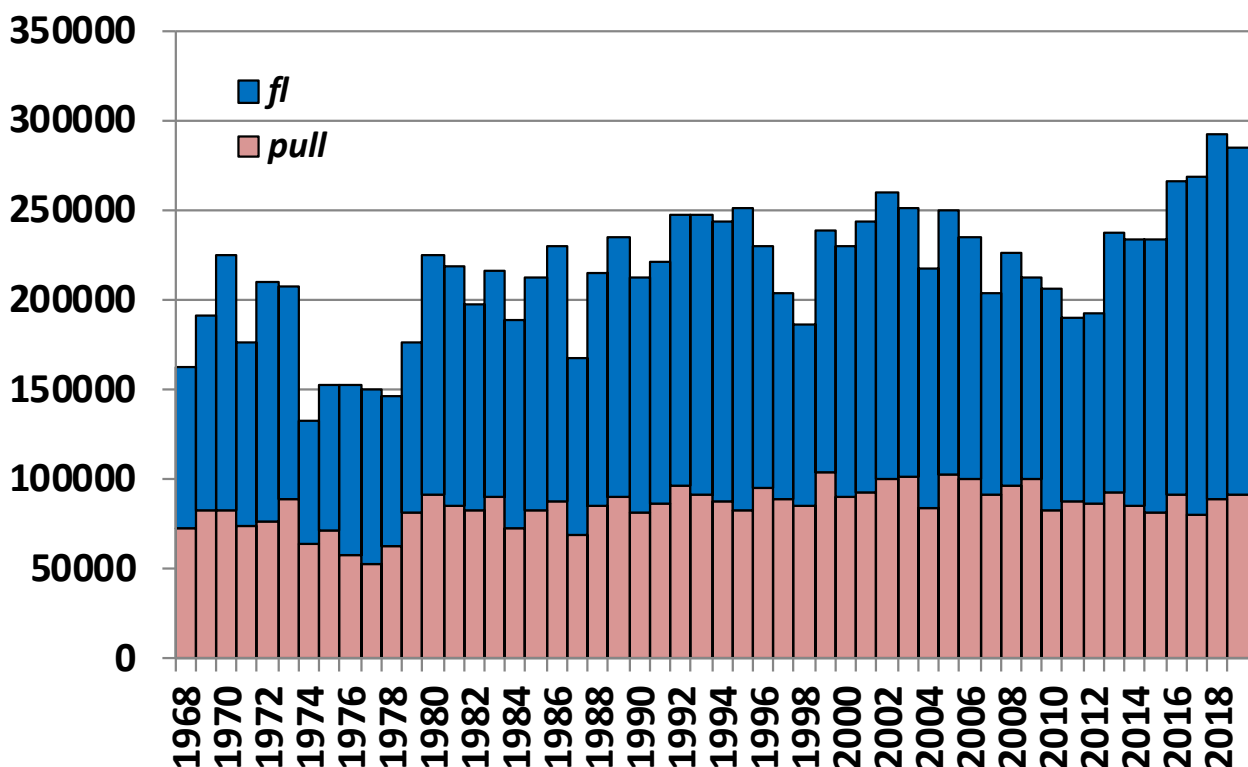
Kaikkien aikojen ennätys, 296 206 rengastusta, kirjattiin vuonna 2018. Vuosi 2019 näyttää yli 284 000 rengastuksella olevan selvästi toiseksi paras. Vaikuttavien lukujen taustalta löytyy erilaisia syitä: uusia innokkaita rengastajia, onnistuneita pesintöjä, massaesiintymiä ja vaelluksia (kuten urpiaisella 2017) tai vaikkapa lintuasemien kasvaneita rengastusmääriä.

On hienoa, että lintuja rengastetaan paljon ja ennätyksiä rikotaan. Jos et rengasta, niin et kyllä saa löytöjäkään. Muutama pieni huolenaihe pyrkii kuitenkin mieleen. Niistä yksi on, että pesien etsintä ja pesäpoikasten rengastaminen ei tunnu kiinnostavan rengastajia samalla tavalla kuin täysikasvuisten lintujen rengastus. Vaikka rengastettujen lintujen määrä on pitkälläkin aikavälillä selvästi kasvanut, on vuosittainen poikasrengastusmäärä jumittunut noin 90 000:een. Sadan tuhannen rengastetun poikasen raja on rikkoutunut vain neljänä vuonna (1999, 2003, 2005, 2009). Poikasten rengastaminen

on tärkeää, koska sen avulla saadaan pesimätuloksen ohella tietoa mm. lintujen synnyinpaikkauskollisuudesta ja eliniästä. Viime vuosina Rengastustoimisto ja Rengastajatoimikunta ovat kannustaneet rengastajia etenkin avopesijöiden poikasten rengastukseen, sillä niistä tietoa on kertynyt aivan liian vähän. Toki myös pöntöissä pesivien lintulajien poikasrengastus on tärkeää, ja sen arvoa lisää, jos siihen yhdistetään emolintujen rengastus tai kontrollointi. Juuri sen avulla saadaan selville, palaavatko linnut pesimään lähelle synnyin- tai edellisvuoden pesäpaikkaansa.

On monia linturyhmiä tai yksittäisiä lajeja, joiden liikkeistä tiedämme kovin vähän. Tällaisia ovat esimerkiksi monet vesilinnut, joista kuikkia, silkkiuikkuja, härkälintuja ja nokikanoja on viime vuosina rengastettu vain muutama vuodessa – tai ei ainuttakaan. Myös niinkin yleiset lajit kuin sepelkyyhky, närhi ja varis ovat jääneet rengastusreissuilla aivan liian vähälle huomiolle. Uusien ja vanhojen variksenpesien koluaminen voisi lisätä myös monien petolintulajien rengastusmääriä, sillä muun muassa sarvipöllö ja pienet jalohaukat käyttävät usein pesäalustoinaan vanhoja varisten tai harakoiden asumuksia.

Rengastuksen tuloksellisuutta on onnistuttu parantamaan monin keinoin. Luku- ja kaularenkaiden avulla tietämyksemme mm. lokkien ja kansallislintumme laulujoutsenen muuttoreiteistä ja talvehtimisalueista on parantunut huomasti. Rengastajat ovat myös hyviä keksimään ja toteuttamaan uusia projekteja. Ennen 2000-lukua Suomessa rengastettiin vuosittain alle 10 uiveloä, ja rengaslöytöjä lajista oli vain muutama. Rengastaja Pekka Poutun johdolla Lappiin vietiin 2000-luvun alussa suuri määrä uivelon pönttöjä, joihin tuli pian asukkaita. Tulosta on syntynyt – pelkästään vuonna 2016 rengastettiin 1 051 uiveloä. Nykyään rengastajat seuraavat myös herkällä korvalla ja silmällä näkyviä ja tulossa olevia lintujen vaelluksia. Tilhien ja taviokuurnien tuloon varaudutaan keräämällä pyynnissä houkuttimena käytettäviä pihlajanmarjoja pakastimet täyteen. Tai kun urpiaisia tulee, niin vaellus ei jää rengastajilta huomaamatta – esimerkiksi vuonna 2017 renkaan sai koipeensa yli 40 000 urpiaista.

Kuva 1. Lintujen vuosittaiset rengastusmäärät Suomessa 1968–2019. Pylväiden alaosa kuvaa poikasina ja yläosa täysikasvaisina rengastettujen lintujen lukumäärää.

NUOREN POHJANSIRKUN IÄN PYSTYY
MÄÄRITTÄMÄÄN SULKASADOSSA VAIHTUMATTA
JÄÄNEISTÄ NUORUUSPUVUN HÖYHENISTÄ.
KUVA: INA TIRRI

RENGASTUSKOKEMUSTA VÄHÄN RENGASTETUSTA LAJISTA

INA TIRRI

Elokuussa 2018 lähdin viikoksi tutustumaan Inarin Mellanaavan rengastusasemaan, joka sijaitsee Ivalossa jätevedenpuhdistamon alueella. Se oli perustettu vapaaehtoisvoimin kaksi vuotta aiemmin, ja olin mielenkiinnolla seurallut sieltä julkaistuja rengastuskuulumisia. Asemalle kaivattiin rengastajia, ja puitteet rengastustoiminnalle oli pidetty kunnossa. Mellanaavan lintulajisto on myös erityyppistä kuin Etelä-Suomessa. Erityisesti kiinnosti mahdollisuus päästä tutustumaan tarkemmin pikku- ja pohjansirkkuihin, joista jälkimmäisen pesimäkanta on taantunut nopeasti. Molemmat lajit pesivät Suomessa levinneisyysalueensa länsireunalla. Pohjansirkulle Mellanaapa on lisäksi levinneisyysalueen pohjoisrajaa.

Pikkusirkkuja oli rengastettu Mellanaavalla vuosina 2016 ja 2017 yhteensä kuusi yksilöä elokuun loppupuolelta syyskuun alkupuolelle. Tällä reissulla rengastin kuusi pikkusirkkua olettaen sen olevan vasta alkua syksyille, koska olin liikkeellä jo elokuun puolivälissä. Pikkusirkkuja ei kuitenkaan hyvästä rengastajatilanteesta huolimatta tullut enempää samana syksynä, vaikka rengastuspäiviä kertyi saman verran kuin edellisenä vuonna. Mielenkiintoisin oli ainut vanha eli kuluva vuotta aiemmin kuoriutunut pikkusirkku, joita on syyskaudella liikkeellä nuoria lintuja vähemmän. Lintu oli sulkasatonen, joten siitä sai tutkittua ja kirjattua talteen tämän lajin osalta harvinaiset tiedot sulkasadon vaiheesta. Loput pikkusirkut olivat samana kesänä syntyneitä. Pohjansirkkuja rengastin yhden, ja niitä tuli vielä kaksi lisää myöhemmin syksyllä.

Syksyllä 2019 Mellanaavalla oli rengastustoimintaa elokuussa aiempaa useampana päivänä, ja pikkusirkkurengastuksia kertyi peräti 17. Suomessa on rengastettu 2000-luvulla keskimäärin 26 pikkusirkkua vuodessa. Pesäpoikasia on tällä ajanjaksolla rengastettu vain yksi poikue.

Mellanaavan rengastusasemalla on neljän syksyn aikana rengastettu melkein 4 800 lintua 54 lajista, ja samalla linnuista on kerätty mittatietoaineistoa tutkimuskäyttöön. Runsaimmat rengastuslajit ovat olleet niittykirvinen, pajusirkku, sinirinta, urpiainen ja pajulintu. Linnuista on saatu jo muutama ulkomaanlöytökin.

Ina Tirri työskentelee Rengastustoimistossa museomestarina.

Rengastajat ovat kohdentaneet moneen lajiin erilaisia teemapyyntejä, joiden seurauksena rengastusmäärät ovat entisiin aikoihin nähden moninkertaistuneet. Tällaisia lajeja ovat esimerkiksi rautiainen ja mustarastas. Mustarastaita rengastettiin vuonna 2019 enemmän kuin milloinkaan ennen, lähes 5 000 yksilöä.

Uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien seuranta rengastuksen keinoin on tärkeää. Aasiassa talvehtiva pohjansirkku on vähentynyt, minkä vuoksi se on luokiteltu silmälläpidettäväksi. Vuoden 2018 loppuun mennessä Suomessa oli rengastettu 6 483 pohjansirkkua, mutta ulkomaisia löytöjä niistä oli saatu vain kaksi: Kiinasta vuonna 1996 ja Venäjältä 2014. Vuonna 2019 useat rengastajat innostuivat pyydystämään pohjansirkkuja, ja niitä rengastettiin ennätyselliset 1 132 yksilöä. Eniten pohjansirkkuja rengastettiin Rovaniemellä (310), Ylitorniolla (294), Ilomantsissa (173) ja Siilinjärven Raasiossa (123). Ehkä jostakin linnusta tulee löytö kaukaa Venäjältä tai jopa Kiinasta?

UHANALAISTEN JA SILMÄLLÄPIDETTÄVIEN LAJIEN SEURANTA RENGASTUKSEN KEINON ON TÄRKEÄÄ.

Jari Valkama on Luomuksen seurantatiimin vetäjä ja Rengastustoimiston johtaja.

NUORI PIKKUSIRKKU.
KUVA: INA TIRRI

